

Fem grunde til: at agrobrændstoffer undergraver klimaretfærdighed

1. Syd forsyner Nord

Udvidelsen af agrobrændstofproduktionen sker for størstedelen i Syd, mens efterspørgslen kommer fra Nord. Mange millioner hektar i Asien, Latinamerika og Afrika bliver konverteret til monokulturer, som især er tiltænkt afgrøder, der skal forsyne bilerne i Nord.

2. Trussel mod fødevarer sikkerhed og madsuverenitet

FN's daværende rapportør for "Retten til Mad", Jean Ziegler, advarede allerede i 2007 om, at agrobrændstoffer er en forbrændelse mod menneskeheden, fordi de fortrænger produktionen af mad, medvirker til høje fødevarerpriser og derved truer fødevarer sikkerheden for verdens fattige.

3. Flygtninge på grund af konflikter over jorden

FN's Permanente Forum for Oprindelige Folks Anliggender har advaret mod, at op imod 60 millioner oprindelige folk kan risikere at blive flygtninge som følge af ekspansion af agrobrændstofproduktionen.

4. Politikker fastlægges af regeringer i Nord

Agrobrændstofmarkedet styres af målsætninger fastlagt af regeringer i Nord (USA og Europa), mens det er lokalsamfund i Syd, der pålægges at lægge jord, vand og arbejdskraft til – uden at de bliver spurgt til råds. Nu diskuterer aftagerlandene i Nord også certificeringsstandarder på samme udemokratiske måde.

5. Økologisk ødelæggelse

Storskala agrobrændstofproduktion medfører hurtigere global opvarmning, udtømmning af ferskvand, afskovning, tab af biodiversitet og degradering af jorden. Det medfører også øget forgiftning fra agrokemikalier.

Eksempler fra 3 verdensdele

Palawan-Regionen, Filippinerne:

Landbrugsjord opkøbes i stor stil til at anlægge plantager med oliepalmer. I Filippinerne har kvinder traditionelt lige rettigheder, når det gælder land, men ikke når det gælder penge. Filippinske familiers kollektive salg af jord underminerer kvinders rettigheder og medbestemmelse, fordi familierne nu får penge imellem hænderne i stedet for land. De kvinder, der efterfølgende får arbejde på plantagerne, bliver henvist til det dårligste arbejde. For eksempel er det ofte dem, der får til opgave at sprøjte med pesticider, og de er dermed udsat for alvorlige sundhedsmæssige risici.

Lungi, Sierra Leone:

I december 2009 skrev Sierra Leones regering under på en kontrakt med Addax Bioenergy Group, som sikrede virksomheden rettighederne til 20.000 hektar land 50 år frem i tiden. Indbyggerne i en af de berørte landsbyer, Lungi, klagede over, at de ikke havde indvilget i at leje deres land ud. De blev ikke hørt. De klagede også over, at deres marker blev ødelagt, men fik kun en mikroskopisk kom-

pensation. Befolkningen i Sierra Leone, et af de fattigste lande i verden, berøves på denne måde landarealer til at dyrke den mad, de har så hårdt brug for.

Mato Grosso do Sul, Brasilien:

Mens sukkerplantager til Brasiliens voksende marked for bioethanol hastigt spreder sig, bliver Guarani-indianerne i delstaten Mato Grosso do Sul lige så hastigt fortrængt. Guaranierne har ikke mange andre muligheder for at overleve end at kæmpe for deres land. Ifølge Brasiliens forfatning og international lov har oprindelige folk ret til den jord, de traditionelt har levet på, men jordbesiddere bruger private vagtværn til at true og dræbe Guarani-indianere, der modsætter sig.

Bente Hessellund Andersen og Mads Kjærgaard Lange, NOAHs Landbrugs- og Fødevarergruppe, marts 2012
Forfatterne kan kontaktes på NOAHs Sekretariat, tlf.: +45 3536 1212

NOAH – Friends of the Earth Denmark
Nørrebrogade 39, 2200 København N
www.noah.dk

Frie Bønder – Levende Land, Via Campesina Danmark
v/ formand Hans Jørgen Nygaard, tlf. +45 9886 4509
www.levende-land.dk

Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri A/S

VIL VI VÆRE DET BEKENDT? – om agrobrændstoffer og menneskerettigheder

"G20 kom med en vigtig hensigtserklæring ved at sætte fødevarer sikkerhed øverst på dagsordenen. Men at blive enige om en handlingsplan for, hvordan man opnår fødevarer sikkerhed uden at tage biobrændstoffer og spekulation i betragtning, vil være som at tage et karbad uden at sætte proppen i. Alle de gode ideer vil løbe ud med badevandet. [...]"

G20 skal sætte en stopper for lovpligtige krav om brug af biobrændstoffer og finanspolitiske tilskudsordninger, som er væsentlige faktorer i de stigende fødevarerpriser og en vigtig drivkraft for den voksende interesse for landbrugsjord i udviklingslandene. [...]"

G20 skal og bør sætte retten til mad over industrielle særinteresser."

Olivier De Schutter, FN's specielle rapportør for "Retten til Mad", Geneve, 31. oktober 2011.

NOAH
Friends of the Earth Denmark

Agrobrændstoffer og land grabbing

Agrobrændstoffer er plantebaseret benzin og diesel. Agrobrændstoffer bliver ofte præsenteret som et grønt og bæredygtigt alternativ til almindelig fossil benzin og diesel. Men det er det langt fra.

Det er ikke noget nyt, at der beslaglægges store jordområder i Syd til at forsyne Nord med råstoffer, herunder landbrugsprodukter som fødevarer, husdyrfoder og tekstiler. Tendensen er dog blevet forstærket voldsomt, efter at EU og USA har vedtaget bindende målsætninger for anvendelse af agrobrændstoffer i transportsektoren – og dermed sat en efterspørgsel i gang.

Hvad enten jorden opkøbes eller lejes af et udenlandsk selskab eller et selskab, der hører hjemme i det land, hvor beslaglæggelsen af jord finder sted, så er resultatet det samme: nemlig at den lokale befolknings dyrkningsjord og græsgrange omlægges til produktion af eksportafgrøder, der efterspørges i Nord. Oven i kommer, at deres vandressurser udpines eller forgiftes, og at deres produktion af

mad til eget forbrug undergraves. Det er især Afrika, der udsættes for denne *land grabbing* – og det er så godt som aldrig den lokale befolkning, der tjener på produktionen og eksporten.

Rapporten "Land Rights and the Rush for Land" (udgivet i 2012 af International Land Coalition) sandsynliggør, at 120 millioner hektar er blevet beslaglagt i Syd til produktion af agrobrændstoffer – bare i løbet af det første årti i det nye årtusinde. Det svarer til 27 gange Danmarks samlede areal eller 43 gange Danmarks landbrugsareal.

Disse tal vil allerede være blevet overhalet af virkeligheden, når du læser nærværende hæfte, idet EU's og andre landes bindende målsætninger kræver stadig større mængder agrobrændstoffer.

Direkte og indirekte land grabbing

I forhold til klimaet er der ingen fidus i at gå over til agrobrændstoffer. De udleder mindst ligeså meget CO₂ som almindelig fossil benzin og diesel. Og når man ser på menneskerettigheder, står det desværre lige så slemt til.

Man taler i forbindelse med produktionen af agrobrændstoffer om henholdsvis LUC- og ILUC-faktoren. LUC og ILUC står for *Land Use Change* og *Indirect Land Use Change*, eller på dansk: ændringer i arealanvendelsen og indirekte ændringer i arealanvendelsen. LUC- og ILUC-faktorerne er indikatorer for, hvor stor indvirkning produktionen af agrobrændstoffer har, de steder hvor planterne til brændstoffet vokser.

Den *land grabbing*, der finder sted, når firmaer køber eller lejer store jordarealer til produktion af agrobrændstoffer, giver anledning til ændringer i arealanvendelsen (LUC), som kan medføre, at den lokale fødevarerproduktion må rykkes til andre arealer (ILUC).

Men ikke nok med det. Når benzinselskaber i lande som Danmark påtvinges at iblande 5-10 % biodiesel eller bioethanol i deres produkter, så vil danske landmænd måske finde det attraktivt at dyrke afgrøder, der kan være råstof til agrobrændstoffer. Det betyder, at nogle af de marker, de danske landmænd har brugt til dyrkning af f.eks. foder til deres husdyr eller kartofler til den danske befolkning, nu i stedet bliver brugt til f.eks. raps til biodiesel eller hvede til bioethanol. Dermed må vi importere endnu mere, end vi gør i forvejen – og der er stor sandsynlighed for, at det vil blive fra et land i det globale Syd.

Det kan således igen resultere i en indirekte ændring i arealanvendelsen (ILUC) – nu som følge af produktionen af agrobrændstoffer i Danmark.

Man kunne også kalde det indirekte *land grabbing*.

Retten til et værdigt liv

Firmaer og pensionselskaber har på det seneste opkøbt eller lejet billig jord i tredje verdenslande, som enten har været landbrugsjord for lokale bønder eller artsrige naturtyper, som lokale samfund traditionelt har haft brugsretten til, f.eks. skov eller savanne. I mange lande ser regeringerne i stigende grad denne jord som statens ejendom og dermed noget, de har ret til at disponere over.

Når politikere i lande som Danmark vil retfærdiggøre, at de gennemfører politikker, der medfører arealbeslaglæggelse på andre kontinenter, beskriver de disse naturtyper som "ubrugte" – og derfor nærmest spildte – ressourcer, som det er helt acceptabelt at lægge beslag på. Dermed tager de slet ikke højde for, at jorden allerede har uerstattelig værdi som natur og spisekammer for planter, dyr og mennesker.

Ifølge FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne, artikel 17, har "enhver ret til at eje ejendom såvel alene som i fællig med

andre", og "ingen må vilkårligt berøves sin ejendom". Men når aftaler om jordkøb eller jordleje indgås i det globale Syd, respekterer regeringerne sjældent deres egne lokalbefolknings rettigheder til kollektivt ejet jord eller jord, der traditionelt har tilhørt et lokalsamfunds beboere, uden at der er lavet skøder, som vi kender det.

Ifølge Menneskerettighedserklæringen har kvinder og børn "krav på særlig omsorg og hjælp", ligesom retten til mad og retten til at leve et værdigt liv er indskrevet i erklæringen. Kvinder producerer ifølge FN's Fødevarer- og Landbrugsorganisation (FAO) halvdelen af verdens fødevarer – og i de fleste udviklingslande endda mellem 60 og 80 % af maden.

Det er oftest kvinderne, der sørger for at børnene får mad. Men kvinders rettigheder til jorden negligeres mange steder, og arealbeslaglæggelse til produktion af agrobrændstoffer undergraver i særlig grad kvinders og børns ret til at leve et værdigt liv med sund og tilstrækkelig mad.